

לע"נ יעקב זאב בן צבי

עשיר במונופול

להתפלל. בזמן שהמן מחכה למרדכי שיסיים את תפילתו, מדבר הוא עם תלמידיו של מרדכי ושואל מה הם לומדים, הם עונים לו שהם לומדים על מחצית השקל, והמן אומר להם שמחצית השקל שלהם הצילה אותם מעשר אלף ככרות הכסף שלו. מרדכי ששומע את הדו-שיח קורא להמן רשע ואומר: "עבד שקנה נכסים, עבד למי ונכסים למי?".

וכדי להבין מיהו העבד נחזור לדף טו. שם כתוב שבשעה שראה המן את מרדכי יושב בשער המלך, אמר "כל זה אינו שווה לי". ושואלת הגמרא, בגלל שהמן רואה את מרדכי יושב בשער המלך לא שווה לו כל הונו ומעמדו? אלא מסביר דרב חסדא שמרדכי בא בטענת עשירות, והמן בא בטענת עניות. והרי המן הוא המשנה למלך ועשיר מופלג ואיך הוא בא בטענת עניות? מסביר רש"י שהמן מכר את עצמו למרדכי קודם לכן ימים רבים בככרי לחם, ובילקוט שמעוני מופיע המדרש המפורסם עם הסיפור על כך שפעם נתן

המלך למרדכי והמן ממון ושלח אותם בראש גייסות הצבא לכבוש מדינה, המן לקח מיד את כל הממון ואכל ולא השאיר לחיילים תחתיו, בעוד מרדכי לקח חצי ועל החצי שמר. כשראה המן שחייליו מבקשים להורגו על שהשאירם ללא מזון, בא למרדכי וביקש את הממון ובעדו מכר את עצמו לעבד למרדכי. אם כן המן היה עבדו של מרדכי, וממילא גם כל עושרו ובתוכו עשרת אלפי כיכרות הכסף ששילם כדי להרוג את היהודים לא היו אלה של מרדכי.

המן נזכר בכל פעם שראה את מרדכי שאין כל אוצרותיו שווים לו, כי ידע שכל מה שקנה עבד קנה רבו וכל עושרו שייך למרדכי, אך בכל זאת כאשר נפלו תכניותיו להרוג ולאבד את העם היהודי יחד עם עשרת אלפי ככרות הכסף שלו, הוא הצטער על כספו שירד לטמיון, באותו רגע לא עשה הוא את החשבון שבעצם לא את כספו הוא איבד אלא את כסף אדונו, כי כל עוד הכסף היה ברשותו יכל לכעוס ולחשוב כי אינו שווה לו, אך ברגע שאיבד אותו – ממנו הוא אבד. כולנו עבדיו של הקב"ה, יודעים אנו כי הוא ואין בלתו ושכל העולם שייך לו, רבים אף מקפידים כשהם כותבים את שמם להראות בעלות, לציין את האותיות לה"ו, להזכיר כי להשם הארץ ומלוואה, אבל האם אנחנו רק עושים זאת כמצוות אנשים מלומדה, מתוך הרגל, או שאנחנו באמת חיים כך, וזוכרים שהכל של הקב"ה ולמענו? כי אמנם יש דברים שנתן לנו בורא עולם שיהיו תחת ידיו וברשותנו, אך הוא השליט על הכל, והמבחן הוא האם גם כשאובד לנו משהו, נשבר או נגנב נזכור שהכל בעצם של ה', או שברגעים אלו נתנהג ח"ו כמו המן הרשע ונבכה על ממון שירד לטמיון.

וכמו שקראתי פעם על יהודי שאמר: "יש עשירים בכסף של אמריקה, יש עשירים בכסף של אירופה ויש עשירים בכסף של סין – אני עשיר בכסף של מונופול כי אני יודע שכל העולם הזה משחק".

יהודי עשיר אחד שהיה גר בגרמניה שמע את הצהרותיו המאיימות של היטלר ימ"ש נגד היהודים והחליט למכור את נכסיו ולעזוב. הדבר לא היה פשוט כיון שליהודי זה היו נכסים רבים, אך דבר לא עמד בדרכו והוא מכר את כל הנכסים שהיו בבעלותו. בגלל שהמטבע החזק והיציב ביותר באותה התקופה היה הרובל הרוסי, החליט אותו יהודי להמיר את כל הכסף שקיבל ממכירת נכסיו לרובלים ולעבור להולנד שהיתה מדינה שקטה ונייטרלית. בהגיעו להולנד הוא רצה לבנות את עצמו מחדש ולשקם את פרנסתו כפי שהיה בגרמניה, אך לא עבר זמן רב והכלכלה הרוסית התמוטטה לחלוטין, והרובל בעקבותיה, עד שבידיעה בעיתון נאמר שהמטבע הרוסי אינו שווה כבר אפילו את הנייר שעליו הוא מודפס. היהודי הזה, שרוב הונו היה עתה ברובלים, הבין כי הוא נשאר כמעט חסר כל וקיבל החלטה נוספת – לעלות לארץ ישראל. בתוך ימים אחדים ארז את מה שנשאר לו בהולנד, ועלה לארץ הקודש. לימים התברר כי הולנד היתה אחת המדינות הראשונות לכיבוש הנאצים, שהעבירו את נתניה היהודים לאושוויץ. אותו יהודי היה נוהג לספר לבניו כי "אין ספק שאם הרובל הרוסי לא היה מתמוטט והייתי נשאר בהולנד עוד תקופה קצרה, גם אני הייתי נשלח לאושוויץ רח"ל" וכזכר לנס תלה חלק מהרובלים במסגרת מיוחדת בסלון ביתו.

התורה עושה חשבון מדוקדק של כל חמרי הגלם הגלם ששימשו לבניית המשכן. בין החומרים השונים ששימשו במשכן מוצאים את הכסף, אך להבדיל משאר החומרים שלא מוזכרת סיבת הבאתם מעבר למה שהוזכר כבר שתרמו ישראל איש כנדבת ליבו, על הכסף מציינת התורה "וכסף פקודי העדה מאת ככר ואלף ושבע מאות וכו' בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקודש" וגו' כלומר, כל הכסף ששימש לבניית המשכן הגיע מהכסף של מחצית השקל.

הרבינו בחיי מקשר כאן את אותו הכסף שנאסף ממחצית השקל לעשרת אלפים ככרות הכסף שנתן המן לאחשוורוש על מנת להשמיד, להרוג ולאבד את כל היהודים, ועושה חשבון שאם חצי שקל לכל אחד משישים ריבוא יוצא מאת כיכר, יוצא שהמן שנתן עשרת אלפים ככר כסף התכון לתת על כל אחד משישים ריבוא ישראל חמישים שקל שהוא הערך הגדול בערכי האדם, והקדוש ברוך הוא ברחמיו הפליא לעשות עמנו וגבר עלינו חסדו עד שאפילו קומץ שעורים שלנו דחה עשרת אלפים ככר כסף שלו. אך לא רק הרבינו בחיי משווה בין מחצית השקל שלנו לכספו של המן, אלא מצינו שהמן בעצמו עשה את החשבון הזה כמו שמסופר במסכת מגילה (טז). שכאשר מגיע המן עם סוס המלך ובגדי המלכות לבית מדרשו של מרדכי כדי להרכיבו בחוצות העיר, מרדכי שהיה בטוח כי המן הגיע על מנת להורגו ניגש

